

doi: 10.5281/zenodo.3514743

МОВНЕ ПОРТФОЛІО ЯК ДИДАКТИЧНИЙ ЗАСІБ ОЦІНЮВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ

Language Portfolio as a Didactic Tool for Assessing Preschoolers' English-Speaking Competence

Olena Nyzkovska

Researcher

Learning Tools and Equipment Department,
State Scientific Institution «Institute of education content modernization»

zn_nizkovska@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8994-159X>

Abstract

The abstract reveal the problem of development and application of language portfolio in the Assessing preschoolers' English-speaking Competence. Here the language portfolio is examined as didactic tool and method of work of teacher. The complete set «My first language portfolio» is presented in this article. The author demonstrates its accordance the ideas of project of Advice of Europe the «European language portfolio» (ELP). He acquaints with a structure and content of language portfolio. There is importance of the attained result from position of integration of Ukrainian preschool education into European educational space and implementation of innovative pedagogical ideas in a domestic theory, method and practice of early studies of foreign languages.

Keywords: *language portfolio, didactic tool, English-speaking competence, Base component of preschool education, control of linguistic achievements.*

Вступ

Introduction

Стрімкі зміни та щільна інформаційна насиченість сучасного світу диктують необхідність формувати особистість, здатну до швидкого орієнтування в життєвих ситуаціях та адаптації до змінюваних умов взаємодії з соціальним, предметно-культурним, природним довкіллям. Громадяни сучасного світу мають бути готові до самостійного творчого мислення, генерування нових ідей, а також до пошуку й аналізу джерел інформації, застосування набутих знань, умінь і навичок на практиці із суспільно значущою метою та для саморозвитку, самовдосконалення. Знання і вільне володіння рідною та державною мовами у цьому процесі підготовки до життя відіграють

одну з ключових ролей. Володіння іноземними мовами розширить можливості та перспективи особистості для інтегрування у розмаїтий світ і самореалізації.

З огляду на це формування англомовної компетенції вже з дошкільного віку є вкрай актуальним. Хоча дошкільна англомовна лінгводидактика й не заперечує функцію контролю за рівнем досягнень дітей в оволодінні іноземною мовою, проте перевага надається створенню та підтримці у вихованців стійкого інтересу, підвищенню мотивації до вивчення інших мов. Як засвідчує міжнародний досвід і практика англомовної ранньої освіти в Україні, тут ефективним інструментом виступають інтерактивні особистісно орієнтовані педагогічні технології, в яких застосовується специфічний метод і дидактичний засіб – мовне портфоліо (Ніколаєва, 2003). На відміну від європейських країн, в освітньому просторі українського дошкільця не застосовувався цей засіб. При цьому відповідно до ідей проекту, розробленого відділом мовної політики Ради Європи, у закладах загальної середньої освіти уже запроваджуються мовні портфоліо як дидактичні інструменти оцінювання мовних досягнень учнів початкової, основної і старшої школи (Панова та ін., 2010). Сучасному педагогу дошкільного закладу давно потрібна діяльнісна, інтерактивна форма оцінювання якості засвоєння початків англійської мови дітьми дошкільного віку поряд із проведенням традиційного поточного, тематичного, підсумкового контролю, передбаченого методиками раннього навчання іноземних мов (Шкваріна, 2003; Полонська, 1993). Ось чому ми поставили метою свого практико орієнтованого дослідження розробити й апробувати мовне портфоліо для дошкільників з метою офіційного затвердження та імплементації в процес реалізації варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти в частині освітньої лінії «Іноземна мова» (Богуш та ін., 2012). Таке портфоліо мало стати інструментом реалізації вимог програми «Англійська мова для дітей дошкільного віку» (автори: І.А. Кулікова, Т.М. Шкваріна, за заг. ред. О.В. Низковської (Кулікова, Шкваріна, 2015)).

Методи та методики дослідження ***Methods and Techniques of the Research***

Зазвичай, під *портфоліо* (від італ. *portafoglio* — «портфель») розуміють збірку виконаних робіт та напрацювань певної особи чи компанії. Педагоги

розглядають портфоліо як колекцію робіт і результатів діяльності дитини, що демонструють її зусилля, досягнення, зростання (Кулікова, 2017).

Розробляючи *мовне* портфоліо для освітньої роботи з дошкільниками, ми спиралися на ідею мовного портфоліо, яка зародилася 1991 року й тісно пов'язана з Загальноєвропейськими рамками для вивчення мов, та на проект Ради Європи «Європейське мовне портфоліо» (Європейський портфель мов, відомий також як ELP), розроблений у 1997 році. Цей проект поширений у всіх європейських країнах. Лише за перші 2 роки (1998 – 2000 рр.) було запущено пілотні проекти у 15 з них. Кожна країна створила власні національні портфелі, які адаптовані до референтних рамок і до відповідної системи освіти¹. Зокрема, розроблені портфоліо першого і другого рівнів (для дітей віком 3-7 та 8-11 років відповідно) і стандарт (для середньої освіти та дорослих). У контексті цього загальноєвропейського проекту мовне портфоліо служить рефлексивним супроводом до культурного та мовного досвіду дитини чи дорослої людини і, таким чином, має на меті сприяти європейській мовній різноманітності та міжкультурному усвідомленню (Коваленко, 2003; Карп'юк, 2011).

Нами взято до уваги, що у практичній діяльності педагога-викладача іноземної мови мовне портфоліо виконує подвійну функцію:

1) документальну (він є особистим документом учня, засобом, який дозволяє учню оцінити власну мовну компетенцію в певній мові, контакти з іншими культурами, в ньому учень упродовж тривалого часу збирає й систематизує свої досягнення, отримані кваліфікації в оволодінні іноземною мовою, а також окремі види виконаних робіт);

2) педагогічну (для вчителя це є метод індивідуальної та особистісно орієнтованої роботи з кожним учнем, покликаний підвищити навчальну мотивацію та рівень рефлексії, зробити вивчення мови доступнішим на основі посилення інтересу, свідомішим на основі уміння аналізувати виконані завдання та бачити власні успіхи, динаміку досягнень).

Мовне портфоліо для дошкільників (посібник «Моє перше мовне портфоліо») розроблялося нами у співавторстві з І.А. Куліковою як дидактичний засіб до згадуваної вище програми «Англійська мова для дітей дошкільного віку» (Кулікова & Шкваріна, 2015), де мовне портфоліо вперше рекомендовано як засіб і метод оцінювання досягнень дітей в початковому опануванні англійської мови. З урахуванням вікових можливостей

дошкільників, відсутності у дошкільному закладі оцінювання навчальних досягнень за шкалою балів на кшталт шкільної системи воно укладалося у формі альбому ілюстрованих завдань за віковим і тематичним принципами. Опора у виконанні цих завдань на елементи специфічних видів дитячої діяльності (ігрової, образотворчої, комунікативно-мовленнєвої, пошуково-пізнавальної) за умови постійної взаємодії дитини з дорослими (педагогом, батьками), схвалення і заохочення з їхнього боку щодо активності й самостійності дій малюка мали забезпечити коректне подолання природної емоційної вразливості, невпевненості, страху перед помилкою під час виконання тестових завдань при тематичному і підсумковому контролі. На сторінках портфоліо, призначених для активного опрацювання дітьми, дорослий користувач знайде позначки з цифрами «3», «4», «5», які зорієнтують його на застосування цих завдань з дітьми певних вікових категорій (3-, 4-, 5-річними). Щоби сама дитина активно і свідомо працювала з цим портфелем, їй запропоновано лаконічні графічні позначки щодо виду і змісту роботи: «розфарбуй», «обведи», «з'єднай», «познач».

«Моє перше мовне портфоліо» є першим зразком такого засобу для дошкільників в Україні, хоча зміст та послідовність запропонованих уніфікованих завдань успішно можуть бути адаптовані до системи роботи й за іншими чинними комплексними і варіативними програмами розвитку, навчання і виховання. Портфоліо структуровано у повній відповідності до вимог Європейського мовного портфоліо (ELP) і складається із таких рекомендованих розділів:

- «*Мовний паспорт*» (заповнюється педагогом за різними видами мовленнєвої діяльності дитини та згідно з домірним віку дитини рівнем мовної, мовленнєвої, соціокультурної компетенції в елементарному оволодінні англійською мовою; при цьому застосовуються графічні позначки у вигляді «смайликів» з різними емоціями як три якісні рівні – «виконує самостійно», «виконує з допомогою», «поки не виконує»; паспорт пропонується батькам для ознайомлення з рівнем досягнень дитини);

- «*Мовна біографія*» (тут за тематичними блоками відображається лінгвістичний і соціокультурний досвід дитини, а також визначається мета, проміжні цілі навчання мови, пропонується шкала для перевірки сформованості досягнень дитини, яку педагог заповнює відповідно до віку вихованця і яка

дозволяє простежити якісні зміни у його досягненнях упродовж трьох років навчання мови);

- *«Моє досє»* (тут малюк самотійно або спільно з батьками вдома, педагогом і друзями у дитсадку виконує творчі роботи заданої тематики і супроводжує їх своїми коментарями про те, що йому вдалося і що – ні, а дорослий має записати ці коментарі. Такий спосіб інтеракції не лише засвідчить рівень мовних досягнень дитини, а й продемонструє її особистісне зростання через розвиток оцінних суджень про саму себе).

Завершується портфоліо *«Малюнковим словничком»*. Оскільки Базовим компонентом дошкільної освіти і узгодженими з ним програмами раннього навчання англійської мови не передбачено навчання писемного мовлення (читання й письма), основні засвоєні дітьми й відтворені при виконанні завдань портфоліо лексичні одиниці подані за темами через інші символи – предметні малюнки.

Методичний супровід власне портфоліо забезпечено у методичних рекомендаціях, які разом із ним створюють навчально-методичний комплект. Розробки планів занять за певними темами і сторінками розділу *«Мовна біографія»* портфоліо супроводжуються вказівками щодо вікової призначеності кожного заняття, чітко окресленою метою, переліками основного обладнання та одиниць активної і пасивної лексики, що будуть задіяні на цих заняттях. У ході занять подано послідовність видів роботи з дітьми, рекомендовані методи і прийоми взаємодії педагога з вихованцями. Для розділу *«Моє досє»* запропоновано орієнтовну тематику творчих робіт, наведено ключові методичні прийоми, необхідні для модерації творчого процесу.

Результати **Results**

Навчально-методичний комплект *«Моє перше мовне портфоліо»* як дидактичний засіб оцінювання англомовної компетенції дошкільників був розроблений за підтримки департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України (далі – МОН). За участі науково-практичного центру материнства і дитинства *«Джерело»* він пройшов успішну апробацію в закладах дошкільної освіти Печерського та Оболонського районів міста Києва, отримав позитивні експертні оцінки. Рішенням Науково-

методичної комісії з іноземних мов Науково-методичної ради МОН зазначений засіб отримав схвалення для використання в закладах дошкільної освіти (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 13.06.2017 № 21.1/12-Г-226).

Практика його застосування в системі освітньої роботи з навчання англійської мови дітей віком від 3 до 6 років продемонструвала повне досягнення очікуваних результатів, а саме:

- створення ситуації успіху в навчанні для кожної дитини і на цій основі стійкого інтересу до вивчення іноземної мови;
- підвищення у дітей самооцінки, впевненості у власних можливостях;
- ширше і швидше розкриття індивідуальних задатків, здібностей дітей;
- розвиток у вихованців пізнавальних інтересів, формування готовності до самостійного пізнання;
- посилення мотивації до навчання і саморозвитку.

Висновки *Conclusions*

Виконана робота дає підстави для таких висновків:

- вона важлива з позиції інтегрування українського дошкільця у європейський освітній простір та імплементації інноваційних педагогічних ідей у вітчизняну теорію, методику і практику раннього навчання іноземних мов. Вона має практико орієнтоване значення для впровадження сучасних лінгводидактичних методів і засобів в освітній процес вітчизняних закладів дошкільної освіти;
- розроблене портфоліо стимулює мовленнєву активність дошкільників, створюючи сприятливі умови для проявів їхнього власного «Я» в особистісному зростанні за індивідуальною траєкторією та в індивідуальному темпі, проте з орієнтацією на зону найближчого розвитку;
- застосування портфоліо здатне зробити прозорими як самі завдання наступності й наскрізності іншомовної освіти, так і процес їх реалізації;
- систематичне унаочнення якісних показників засвоєння дітьми мови забезпечує дієвий зворотний зв'язок педагога з дітьми та їхніми батьками, дозволяє оперативно і вчасно корегувати методику освітньої роботи, максимально надаючи їй індивідуального спрямування;

- максимальну ефективність даному методу і дидактичному засобу нададуть постійна партнерська взаємодія у триаді «педагоги – діти – батьки/родини».

«Моє перше мовне портфоліо» легалізовано в Україні, відповідає основним європейським критеріям. Однак, щоб воно отримало право називатися «Європейським мовним портфелем», його має затвердити Рада Європи. Крім того, можуть створюватися варіативні мовні портфоліо для окремих регіонів, закладів освіти. У русі цими шляхами ми вбачаємо перспективи розпочатої нами справи.

Література References

- Богущ, А.М., Беленька, Г.В., Богиніч, О.Л., Гавриш, Н.В., Долинна, О.П., Ільченко, Т.С., Коваленко, О.В. ... Якименко, Л.Ю. (2012). *Базовий компонент дошкільної освіти*. Київ: МЦФЕР.
- Карп'юк, О. (2011). Європейське мовне портфоліо. *English, 15*.
- Коваленко, О.Я. (2003). Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах, 2*.
- Кулікова, І.А. (2017). *Моє перше мовне портфоліо*. О.В. Низковська (Заг. ред.). Тернопіль: Мандрівець.
- Кулікова, І.А., & Шкваріна, Т.М. (2015). *Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма і методичні рекомендації*. О.В. Низковська (Заг. ред.). Тернопіль: Мандрівець.
- Ніколаєва, С.Ю. (2003). *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт.
- Панова, Л.С., Андрійко, І.Ф., Тезікова, С.В., та ін. (2010). *Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах*. Київ: ВЦ «Академія».
- Полонская, Т.К. (1993). *Обучение иностранному языку детей шестилетнего возраста в условиях детского сада*. (Автореф. дисс. канд. пед. наук). Киев.
- Шкваріна, Т.М. (2003). *Англійська мова для дітей дошкільного віку*. Умань: Видавн.-поліграф. підприємство.